

La Dharma celebra mig segle de música i cultura popular al Sant Jordi

El sextet repassa el seu cançoner més popular i bona part del seu darrer disc 'Flamarada' | La Dharma actua per segona vegada al Palau Sant Jordi en un concert farcit de col·laboracions

Companyia Elèctrica Dharma al Palau Sant Jordi (22/04/2023) | F. Txus Garcia

La **Companyia Elèctrica Dharma** ha arribat als 50 anys d'existència. I les celebracions, que es van iniciar amb el lliurament del Premi Enderrock 2022 a la Trajectòria, han inclòs l'edició del CD amb cançons inèdites *Cançons arraconades* (RGB Suports, 2023), la publicació de dos llibres amb Comanegra -*Companyia Elèctrica Dharma: 50 anys* i el còmic *Roc Guitar*-, i un concert al Palau Sant Jordi de Barcelona la vigília de la diada de Sant Jordi, acompanyats per una pila de col·laboradors.

La xifra d'assistència no va permetre arribar a omplir un Palau Sant Jordi que, deu minuts després de l'hora prevista va apagar els llums alhora que sonava el toc de matinades a càrrec dels **Tabalers de Sants** acompanyats d'una colla de grallers i timbalers. L'escenari, per la seva banda, mostrava les imatges d'en **Josep** i l'**Esteve Fortuny**, els dos germans i músics de la **Dharma** que tant s'han trobat a faltar. I minuts després ja hi eren tots: **Joan Fortuny** (saxo), **Lluís Fortuny** (trompeta, acordió i teclats), **Maria Fortuny** (teclats), **Carles Vidal** (baix), **Pep Rius** (guitarra) i **Iban Rodríguez** (bateria) al ritme de "La moxeranga del Titu". Unes grans flamarades dalt l'escenari van anunciar l'entrada del bestiari popular i els **Diables de Sants** al ritme, esclar,

de "Flamarada", la cançó que dona nom al seu darrer disc d'estudi, publicat per RGB Suports el 2019. L'adrenalítica "Força Dharma!" va arrencar els aplaudiments dels públic just abans que en **Lluís** i en **Joan Fortuny** donessin la benvinguda.

Durant aquests 50 anys, la **Dharma** ha tingut una existència no especialment fàcil. Aixoplugats per l'escena del 'rock laietà', els primers compassos artístics de la formació s'inserien dins la música progressiva habitual de la dècada dels 70, però la seva simbiosi amb les melodies de la cultura popular catalana va singularitzar la música del grup, especialment a treballs com *L'oucomballa* (Edigsa/Zelete, 1976), i sobretot a *Tramuntana* (Edigsa/Zelete, 1977). D'aquest període prové "L'àngel de la dansa", cançó del disc homònim publicat per Edigsa l'any 1978 i que van interpretar amb la **Colla Bastonera de Sants**. En acabar el tema, l'agrupació va demanar l'absolució de Carles, el veí de Sants empresonat durant les protestes per l'empresonament del raper **Pablo Hasél**.

Avui feia exactament 29 anys que la **Dharma** va fer la mateixa convocatòria. En aquella ocasió, van tenir com a companys de viatge artistes com **Max Sunyer**, el malaguanyat **Joan Vinyals**, **Ginesa Ortega**, **Els Pets**, **la & Batiste**, **Sau**, **Joan Manuel Serrat**, **Sangtraït** i **Comediants**, entre d'altres. El concert va quedar immortalitzat en el doble CD i DVD *20 anys de Companyia Elèctrica Dharma* (Picap, 1994), i va reunir prop de 18.000 espectadors. Una de les convidades va ser la mallorquina **Maria del Mar Bonet** que, el 1994 va interpretar, juntament amb **Toti Soler**, "La Mediterrània se'ns mor"; i que enguany ha optat per un tema propi: la reivindicativa "Què volen aquesta gent".

Companyia Elèctrica Dharma al Palau Sant Jordi (22/04/2023). Foto: Txus Garcia

La vocació 'world music' de la **Dharma** va quedar evidenciada amb la participació de les cantants **Jawad Amazingh** i **Yohana** a "Zaghareet", una cançó que el grup va escriure durant el seu pas pel Festival au Desert de Mali, i que **Lluís Fortuny** va dedicar "al poble amazic, i a tots els pobles que lluiten pel seu dret a l'autodeterminació". Però una de les fusions més inesperades va ser la de la rapera **Santa Salut** i els mataronins **The Tyets**, que amb resultats discrets van interpretar "La llarga marxa dels pobles". **Joan Reig** a la bateria i el productor **Bernie Sánchez** als teclats van afegir-se instrumentalment a "Al mar ressonen crits". La terrassenc **Gemma Humet** va tancar el bloc dedicat a *Flamarada* amb "Busca'm on faci vent".

Un dels reptes del concert era saber si la **Dharma**, cinc dècades després del seu naixement i tres després del seu primer Palau Sant Jordi, era capaç de sostenir artísticament l'espectacle i conservar el poder de convocatòria. Si bé és cert que la proposta de la **Dharma** manté cert magnetisme, el seu cançoner més recent no resisteix la prova del cotó, i els intents de modernització de la proposta no sempre han resultat del tot reeixits. Gairebé una hora després d'iniciar-se, el concert havia pedut força, fins que una de les melodies més reixides de l'**Esteve Fortuny** va emergir per rescatar-lo. Va ser la preciosa "Catalluna", una cançó que just ara compleix 40 anys.

"Si encara fossis aquí" va naufragar malgrat els intents de **Magalí Sare** de rescatar-la de la teranyina de cors dels germans Fortuny, i el següent tema, "Àngels desolats" -amb la veu enregistrada d'en **Josep Fortuny**- va tornar a evidenciar que *Flamarada* dista molt de formar part dels seus millors treballs.

La mort l'any 1986 del geni creatiu de la formació **Esteve Fortuny** va significar un revés i l'inici d'una crisi artística que es va fer encara més evident amb la irrupció del 'rock català' i l'intent d'assimilació amb treballs com *Fibres del cor* (PDI, 1989). D'aquesta època prové "Muntanyes russes", un tema que van interpretar els manresans **Gossos** en formació de quartet i que, més de tres dècades després, segueix encallat en el temps.

Curiosa va ser la suma dels val·lisoletans **Celtas Cortos**, amb **Jesús Cifuentes** cantant en català una adaptació del seu èxit "20 d'abril" que va fer aixecar el públic de les cadires. **Quimi Portet** va prestar guitarra i veu a "Esperant l'autobús", una cançó de *L'Atlàntida* (Belter, 1981), que perfectament podria haver firmat el bandautor vigatà. **Sopa de Cabra** -**Gerard Quintana** i **Josep Thió**- van sumar interjeccions a "Contra el fusell, un somriure".

Qui va fer posar de peus el públic va ser l'activista **Jordi Cuixart**, rebut amb crits d'"independència" i desenes d'estelades repartides pel Palau Sant Jordi. **Cuixart** va dedicar la cançó que recull un text seu "Restistir és vèncer": "Per en Josep, per l'Esteve, per en **Valtonyc**, per en **Pablo Hasel**, per en Carles-absolució? Per tots aquells que havien de ser aquí i no hi són. Visca la **Dharma** i visca la terra!".

Companyia Elèctrica Dharma al Palau Sant Jordi (22/04/2023) Foto: Txus Garcia

Els **Castellers de Sants** van carregar i descarregar un 3 de 7 mentre la **Dharma** interpretava la "Moixeranga d'Algemes" i en **Joan Fortuny** recitava el text del seu germà **Josep**: 'Tots aquests moments que passem junts em fan sentir que sí, que tot estar per fer i tot és possible. És massa tard per ser pessimista. No vull per al meu nét un món tan trist, un món tan lleig, un món covard. Jo vull per al meu nét, un món senzill, un món sincer, un món valent. Estimo la teva alegria, estimo la teva tristesa. Algú com tu fa que tot valgui la pena'.

Les **Balkan Paradise Orchestra** van sumar els seus vents en una oportuna actualització de "Tramuntana", i acompanyats del percussionista **Xavier Tàsies**, el sextet va desgranar una espectacular "L'oucomballa" que els va enllaçar amb la seva etapa més progressiva. Tot seguit, la **Cobla La Principal del Llobregat** va fer recordar els seus primers intents de fusió de rock i cobla amb la **Cobla Mediterrània** a principis de la dècada dels vuitanta. I la química va tornar a funcionar amb "Ball Il·lunàtic toc" i "Sant Martí del Canigó".

La recta final del concert va començar amb "La gent vol viure en pau", amb en **Joan** i en **Lluís** recitant la introducció que en **Josep Fortuny** va fer immortal: "La gent vol viure en pau / però a quatre desgraciats no els dóna la gana (?) Sí, han de caure les muralles totes, totes, totes... Les trompetes estan preparades!". Els **Tabalers de Sants** i els grallers i timbalers de Catalunya amb en **Manu Sabaté** al capdavant van fer ballar el públic amb la "Festejada de timbals", un popurri de melodies d'arrel que va posar en valor la força del cançon popular del país.

Les flames van tornar a ocupar l'escenari a "Correfoc" a ritme del seu crit "Fot-li foc!", mentre els **Diables de Sants** improvisaven un correfoc pels passadissos del Palau Sant Jordi i **Joan Fortuny** corria amunt i avall de l'escenari amb una bengala a la mà. Els crits contra el racisme i la guerra es van tornar a sentir a "L'avalot de la caterva".

Els **Karamala** van incorporar dansa i percussions africanes a "Inana" -el tema que el 1985 van gravar com "La cosa està negra" per al disc *Força Dharma!* (PDI)-. Un *loop* màntic que es va allargar fins a onze minuts i pel que van cridar tots els col·laboradors a pujar dalt de l'escenari. Però faltava la cirereta del pastís; i aquesta havia de ser, esclar, "La presó del rei de França", la versió instrumental de la cançó que explica els fets del 24 de febrer de 1525, quan el rei Francesc I de França va ser fet pres per les tropes de Carles V a la batalla de Pavia. Tota l'èpica de la **Dharma** concentrada en una cançó i en la gran bèstia de foc -el camell de Molins de Rei- que va córrer fins davant de tot de l'escenari i que va recordar l'històric treball de la formació amb els **Comediants**. Punt i final a prop de dues hores i tres quarts de concert, mentre pels altaveus sonava "Tots junts vencerem".

Del que no hi ha cap dubte és que algunes dels temes de la **Dharma**, i el so del saxo soprano de **Joan Fortuny** formen part de l'imaginari de més d'una generació, i han dibuixat la memòria cultural catalana. Les seves cançons han anat associades al despertar nacional del país, i han estat corejades des de les cercaviles de grallers fins als camps de futbol. El concert d'avui ha estat un acte de celebració i d'emoció, una vetllada per demostrar que l'energia que sempre els ha caracteritzat es manté 50 anys després. I també una constatació que el sector musical els abraça, els respecta i els acompanya en aquesta travessia, com a pioners indiscutibles d'una escena.